

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / AVGUST / 8-SON,
II-QISM**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixov o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI.....	12
Usmonova Zarina	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING HUQUQIY MEXANIZMLARI VA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	19
Zaripova Sabrina Zafar qizi	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK TARMOG'IDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA JORIY ETISH: SAMARADORLIK, TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	25
Sobirov Shohruh Shuxratovich	
ISTE'MOLCHILAR ORASIDA IJTIMOYIY TARMOQLARDAGI QISQA FORMATLI VIDEOKONTENTNING IMPULSIV XARID XATTI-HARAKATLARIGA TA'SIRI.....	30
Ra'no Balxiboyeva Davron qizi	
KAPITAL BOZORI ORQALI TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH YO'LLARI.....	40
Otabek Oltiboyev	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RAQAMLASHTIRISHNING YALPI TALAB O'ZGARISHIGA TA'SIRI TAHLILI.....	45
Ochilov Laziz Siddiqovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA YANGI ISLOHOTLARNING MAKROIQTISODIY TAHLILI	54
Sanakulova Iroda Abrorovna	
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA CHO'L YAYLOVLARI IXTISOSLASHUVINI MOSLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QIZILQUM CHO'L YAYLOVLARI MISOLIDA)	61
Kozokov Najmiddin Isomiddinovich	
XALQARO OLIY TA'LIM TIZIMLARIDA UNIVERSITET BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL AVTONOMIYA, HISOBDOIRLIK VA STRATEGIK BOSHQARUV MODELLARI	68
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich	
THREE GENERATIONS OF REFORM: GOVERNANCE PARADIGMS AND THE MEASUREMENT GAP IN UZBEKISTAN'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT TRANSITION	76
Salakhutdinova Yulduz Golibovna	
ГЕНЕРАТИВНЫЙ ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГА	82
Умарова Нозанин Алишерзода	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	88
Sapayev Abduljalol Odinayevich	
TIJORAT BANKLARIDA TO'LOV TIZIMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH	96
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
UMUMIY IQTISODIY MUVOZANAT NAZARIYASINING ZAMONAVIY TALQINI.....	102
Murodov Alisher Murodjon o'g'li	
РОЛЬ СИСТЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	106
Уралова Сожида Анвар кизи	

JIZZAX VILOYATI TURIZMINING RIVOJLANISH DINAMIKASI, TUZILMASI VA ISTIQBOLLARI (2016–2024-YILLAR)	112
Mamadiyrov Adhamjon Qo'chqar o'g'li	
KREATIV INDUSTRIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI VA DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	121
Ulug'bekov Sardorbek Ulug'bekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH AMALIYOTI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	128
Turdiyev Eralijon Muxtarovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR AUDITINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	134
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING NAZARIY JIHATLARI	138
Asqarov Fayzullo G'iyosiddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BILIM VA MALAKALARNI RAQAMLI BAHOLASH TIZIMINING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	148
Abdiyev Nosir Raximovich	
Muzaffarova Mohira Nuraliyevna	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIDA MOLIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	154
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM INFRATUZILMASINING HUDUDII RIVOJLANISH DARAJASINI QIYOSIY BAHOLASH	160
Omonova Nigora Bahodir qizi	
ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISHINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI	167
Iskandarov Xurshid Iskandarovich	
TEXNOLOGIK AVLOD ALMASHINISHI SHAROITIDA ALOQA KORXONALARI TOVAR-MODDIY ZAXIRALARINING QADRSIZLANISHINI HISOBGA OLISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Jamilov Jushqin Jonon o'g'li	
SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH DARAJASINI ANFIS ASOSIDA MODELLASHTIRISH	181
Avazova Nafisa Namazovna	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING RAQAMLI RIVOJLANISHINI BAHOLASH: O'ZSME-DDI MODULINING METODOLOGIYASI VA AMALIY JORIY ETISH MEXANIZMI	186
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
ISLOM MOLIYASI TAMOYILLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	193
Kenjaeva Durdona Ravshan qizi	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	198
Аюбов Ойбек Улугбек угли	
YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH	204
Raximov Sarvarbek Abdumutalibjonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH, ULARNI MOLIYALASHTIRISHNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA CHORA-TADBIRLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI	211
Umarova Gulzodxon Qodirbekovna	

MEHMONXONA XO'JALIKLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL MEXANIZMI VA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	216
Rahimov Hasan Abdusaitovich	
NOMODDIY AKTIVLAR BO'YICHA OSHKORALIKNI TAKOMILLASHTIRISH VA MILLIY HISOBNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG'UNLASHTIRISH.....	221
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	
SANOATLASHTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA UNUMDORLIK OMILI.....	226
Erkayev Akrom Normuxammadovich	
INNOVATSION O'ZGARISHLAR ASOSIDA AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHNING 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN PROGNOZ SSENARIYLARI VA ULARNING SEZGIRLIK TAHLILI	232
Amrullayev Dadaxon	

UO'K: 330.59:364.662(575.11) INNOVATION O'ZGARISHLAR ASOSIDA AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHNING 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN PROGNOZ SSENARIYLARI VA ULARNING SEZGIRLIK TAHLILI

Amrullayev Dadaxon

Buxoro davlat texnika universiteti tayanch doktoranti,

08.00.10 — Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti

Abstract: The article develops forecast scenarios to 2030 for poverty reduction and welfare improvement under innovative transformation. The forecasting methodology combines econometrically estimated long-run elasticities with a scenario approach. Trajectories of the poverty rate, extreme poverty, the Gini coefficient, the human development index, and the financial inclusion index are computed for baseline (55%), optimistic (25%), and pessimistic (20%) scenarios, and a probability-weighted expected value is derived. Sensitivity analysis shows that the main sources of forecast uncertainty are the inertia coefficient and the programme implementation rate, quantitatively confirming that implementation discipline is the decisive condition of strategic success.

Keywords: forecast scenarios; poverty rate; welfare; expected value; sensitivity analysis; tornado diagram; human development index; financial inclusion.

Annotatsiya: Maqolada innovatsion o'zgarishlar asosida kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishning 2030-yilgacha mo'ljalangan prognoz ssenariylari ishlab chiqiladi. Prognoz uslubiya ekonometrik model asosida baholangan uzoq muddatli elastikliklarni ssenariy yondashuvi bilan birlashtiradi. Bazaviy (55%), optimistik (25%) va pessimistik (20%) ssenariylar bo'yicha kambag'allik darajasi, ekstremal kambag'allik, Jini koeffitsiyenti, inson taraqqiyoti va moliyaviy inklyuziya indekslarining trayektoriyalari hisoblanadi hamda ehtimollik bilan vaznlangan kutilayotgan qiymat aniqlanadi. Sezgirlik tahlili (tornado diagrammasi) prognoz noaniqligining asosiy manbalari inersiya koeffitsiyenti va dasturning amalga oshirilish darajasi ekanini ko'rsatadi, bu esa strategiya muvaffaqiyatining hal qiluvchi sharti amalga oshirish intizomi ekani to'g'risidagi xulosani miqdoriy asoslaydi.

Kalit so'zlar: prognoz ssenariylari; kambag'allik darajasi; aholi farovonligi; kutilayotgan qiymat; sezgirlik tahlili; tornado diagrammasi; inson taraqqiyoti indeksi; moliyaviy inklyuziya.

Аннотация: В статье разработаны прогнозные сценарии до 2030 года для сокращения бедности и повышения благосостояния населения на основе инновационных преобразований. Методология прогнозирования объединяет эконометрически оценённые долгосрочные эластичности со сценарным подходом. Для базового (55%), оптимистического (25%) и пессимистического (20%) сценариев рассчитаны траектории уровня бедности, крайней бедности, коэффициента Джини, индекса человеческого развития и индекса финансовой инклюзии, а также определено вероятностно-взвешенное ожидаемое значение. Анализ чувствительности (диаграмма «торнадо») показывает, что основными источниками неопределённости прогноза являются коэффициент инерции и степень реализации программы, что количественно обосновывает вывод о решающей роли дисциплины исполнения.

Ключевые слова: прогнозные сценарии; уровень бедности; благосостояние населения; ожидаемое значение; анализ чувствительности; диаграмма «торнадо»; индекс человеческого развития; финансовая инклюзия.

KIRISH

Kambag'allikni qisqartirish strategiyalarining ilmiy asoslanganligi ko'p jihatdan prognoz bosqichining sifatiga bog'liq: maqsadli ko'rsatkichlar omillar dinamikasining real imkoniyatlaridan uzilgan holda belgilansa, strategiya yo bajarilmaydigan, yo rag'batlantirmaydigan hujjatga aylanadi. "O'zbekiston — 2030" strategiyasida kambag'allikni ikki baravar qisqartirish vazifasi qo'yilgan sharoitda [1], ushbu maqsadga olib boruvchi trayektoriyalarni ssenariylar kesimida miqdoriy asoslash va prognoz noaniqligining manbalarini aniqlash dolzarb vazifadir. Maqolaning maqsadi — ekonometrik baholangan elastikliklar asosida 2030-yilgacha mo'ljallangan prognoz ssenariylarini ishlab chiqish, ularning ehtimollik bilan vaznlangan kutilayotgan qiymatini hisoblash hamda natijaning parametrlarga sezgirligini baholashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Ssenariyli prognozlash metodologiyasi strategik rejalashtirish adabiyotida P. Schwartz va K. van der Heijden ishlarida rivojlantirilgan [2, 3]. Prognoz aniqligini baholash mezonlari R. Hyndman va A. Koehler tomonidan tizimlashtirilgan [4]; prognozlarni kombinatsiyalash samarasi J. Bates va C. Granger ishlaridan boshlab empirik jihatdan tasdiqlangan [5]. Texnologiyalar diffuziyasini modellash tirishda F. Bass modeli klassik vosita hisoblanadi [6]. Sezgirlik tahlili va tornado diagrammasi risklarni baholash amaliyotida A. Saltelli maktabida asoslangan [7]. Kambag'allik prognozlari xalqaro miqyosda Jahon banki tomonidan muntazam e'lon qilinadi [8], biroq hududiy darajada elastikliklarga asoslangan, ehtimollik bilan vaznlangan va sezgirlik tahlili bilan mustahkamlangan ssenariy tizimlari milliy adabiyotda kam ishlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Prognoz uslubi to'rt bosqichdan iborat. Birinchi bosqichda muqobil prognoz modellari (trend, eksponensial silliqlash, ARIMA, elastiklik-ssenariy modeli) namunadan tashqari aniqlik bo'yicha taqqoslanib, eng maqbuli tanlanadi. Ikkinchi bosqichda uchta ssenariy — bazaviy, optimistik va pessimistik — shakllantiriladi; ular omillarning yillik o'sish sur'atlari, dasturning amalga oshirilish darajasi (κ) va texnologik tayyorlik trayektoriyasi bo'yicha farqlanadi. Kambag'allik darajasining ssenariy trayektoriyasi quyidagi umumiy ko'rinishda hisoblanadi:

$$\ln \text{POV}_t^s = \gamma \cdot \ln \text{POV}_{t-1}^s + \sum_j \beta_j^{\text{LR}} \cdot \ln X_{j,t}^s + \delta^s + \lambda_t \quad (1)$$

bu yerda γ — inersiya koeffitsiyenti, β_j^{LR} — j-omilning uzoq muddatli elastikligi, δ^s — ssenariyga xos tuzatish hadi. Uchinchi bosqichda ssenariylar bo'yicha kutilayotgan qiymat $E(\text{POV}_t) = \sum p_s \cdot \text{POV}_t^s$ formulasi orqali hisoblanadi. To'rtinchi bosqichda sezgirlik tahlili o'tkazilib, har bir parametrlarning bir standart og'ish doirasidagi o'zgarishining natijaga ta'siri tornado diagrammasi shaklida tartiblab beriladi. Ehtimolliklar (55/25/20%) ekspert so'rovi va tarixiy chetlanishlar taqsimoti asosida belgilangan bo'lib, mazkur maqola matnini tayyorlash jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan 10 foizgacha foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ssenariylar shartlari quyidagicha farqlanadi. Bazaviy ssenariy joriy islohotlar sur'atining saqlanishini nazarda tutadi: raqamli transformatsiya indeksi yiliga o'rtacha 5–6 foizga o'sadi, dasturning amalga oshirilish darajasi 0,96 ni tashkil etadi. Optimistik ssenariyda innovatsion texnologiyalarni joriy etish yo'l xaritasi to'liq bajarilib, texnologik tayyorlik jadal oshadi; pessimistik ssenariyda esa tashqi shoklar va amalga oshirish sustligi ($\kappa \approx 0,88$) hisobga olinadi.

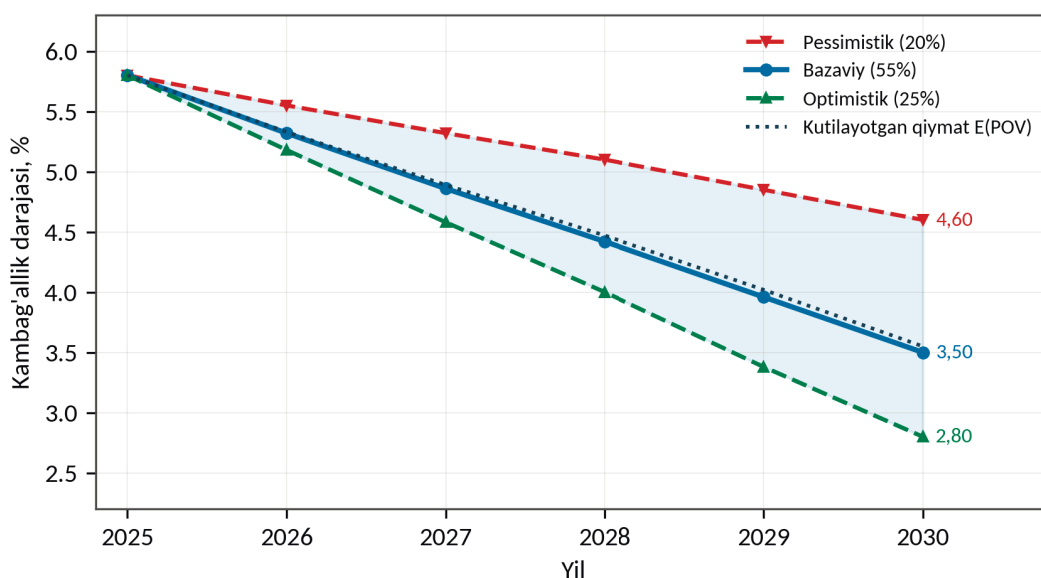
Hisob-kitob natijalari 1-jadval va 1-rasmda keltirilgan: bazaviy ssenariyda kambag'allik darajasi 2025-yildagi 5,80 foizdan 2030-yilda 3,50 foizga, optimistik ssenariyda 2,80 foizga tushadi, pessimistik ssenariyda esa 4,60 foiz darajasida qoladi. Ehtimollik bilan vaznlangan kutilayotgan qiymat 2030-yil uchun 3,55 foizni tashkil etadi — bazaviy qiymatdan atigi 0,05 foiz punktga yuqori, demak, ssenariylar taqsimoti deyarli simmetrik va bazaviy variant markaziy tendensiyaning aks ettiradi.

1-jadval. Kambag'allik va farovonlik ko'rsatkichlarining prognoz ssenariylari (2025–2030-yillar)

Ko'rsatkich	2025 (fakt)	2026	2027	2028	2029	2030	O'zgarish
Bazaviy: kambag'allik, %	5,80	5,32	4,86	4,42	3,96	3,50	–2,30 p.p.
Bazaviy: ekstremal kamb., %	1,40	1,22	1,05	0,88	0,72	0,58	–0,82 p.p.
Bazaviy: Jini koeffitsiyenti	0,330	0,325	0,320	0,315	0,310	0,305	–0,025
Bazaviy: HDI	0,772	0,780	0,788	0,796	0,804	0,812	+0,040
Bazaviy: moliyaviy inklyuziya	0,780	0,808	0,835	0,862	0,888	0,915	+0,135
Optimistik: kambag'allik, %	5,80	5,18	4,58	4,00	3,38	2,80	–3,00 p.p.
Pessimistik: kambag'allik, %	5,80	5,55	5,32	5,10	4,85	4,60	–1,20 p.p.
Kutilayotgan qiymat E(POV), %	5,80	5,33	4,89	4,47	4,02	3,55	–2,25 p.p.

Manba: kompozit prognoz modeli asosida muallif hisob-kitoblari.

1-rasm. Kambag'allik darajasining prognoz ssenariylari va kutilayotgan qiymati (2025–2030-yillar)

Manba: 1-jadval ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Farovonlikning noiqtsodiy o'lchovlari ham izchil yaxshilanadi: bazaviy ssenariyda inson taraqqiyoti indeksi 0,772 dan 0,812 ga, moliyaviy inklyuziya indeksi 0,780 dan 0,915 ga oshadi, Jini koeffitsiyenti esa 0,305 gacha pasayadi. Bu kambag'allik qisqarishining tengsizlik ortishi hisobiga emas, balki inklyuziv mexanizmlar orqali kechishini bildiradi.

Sezgirlik tahlili (2-jadval, 2-rasm) prognoz noaniqligining tuzilishini ochib beradi. Eng katta hissa inersiya koeffitsiyentiga (28,2%) va dasturning amalga oshirilish darajasiga (23,5%) tegishli bo'lib, ular birgalikda umumiy noaniqlikning yarmidan ko'pini (51,7%) tashkil etadi; elastiklik koeffitsiyentlarining hissasi esa nisbatan kam. Amaliy jihatdan bu aniq xulosa beradi: amalga oshirilish darajasi 0,96 dan 0,89 ga tushsa, 2030-yildagi natija 3,68 foizdan 3,91 foizga yomonlashadi, ya'ni strategiyani muvaffaqiyatli uni ishlab chiqish sifatidan ko'ra amalga oshirish intizomiga ko'proq bog'liq.

farovonlik indikatorlari asosidagi nazoratni strategiyaning majburiy elementi sifatida joriy etish zarurligini miqdoriy asoslaydi. Cheklovlar sifatida ssenariy ehtimolliklarining ekspert tabiati va prognoz gorizontining besh yil bilan chegaralanganligi qayd etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqotda elastikliklarga asoslangan ssenariyli prognoz tizimi ishlab chiqilib, 2030-yilgacha kambag'allik va farovonlik ko'rsatkichlarining trayektoriyalari miqdoriy asoslandi: bazaviy ssenariyda kambag'allik 3,50 foizga, kutilayotgan qiymat bo'yicha 3,55 foizga tushadi, inson taraqqiyoti indeksi esa 0,812 ga yetadi. Takliflar sifatida quyidagilar ilgari suriladi: strategik maqsadli ko'rsatkichlarni ehtimollik bilan vaznlangan kutilayotgan qiymat asosida belgilash; dastur ijrosini choraklik kesimda monitoring qilish mexanizmini joriy etish; raqamli transformatsiya va infratuzilma yo'nalishlarini resurslar taqsimotida ustuvor deb belgilash; pessimistik ssenariy uchun oldindan ishlab chiqilgan tuzatuvchi choralar paketini shakllantirish. Ushbu tizim boshqa hududlar va tarmoqlar uchun ham metodik andoza sifatida qo'llanilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Van der Heijden K. *Scenarios: The Art of Strategic Conversation*. – 2nd ed. – Chichester: John Wiley & Sons, 2005. – 382 p.
2. Hyndman R. J., Koehler A. B. Another Look at Measures of Forecast Accuracy // *International Journal of Forecasting*. – 2006. – Vol. 22, No. 4. – P. 679–688.
3. Bates J. M., Granger C. W. J. The Combination of Forecasts // *Operational Research Quarterly*. – 1969. – Vol. 20, No. 4. – P. 451–468.
4. Bass F. M. A New Product Growth for Model Consumer Durables // *Management Science*. – 1969. – Vol. 15, No. 5. – P. 215–227.
5. Saltelli A., Ratto M., Andres T. et al. *Global Sensitivity Analysis: The Primer*. – Chichester: John Wiley & Sons, 2008. – 292 p.
6. World Bank. *Poverty, Prosperity, and Planet Report 2024*. – Washington, DC: World Bank, 2024. – [Elektron resurs]. – URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-prosperity-and-planet> (murojaat sanasi: 17.08.2026).
7. Armstrong J. S. (ed.). *Principles of Forecasting: A Handbook for Researchers and Practitioners*. – Boston: Kluwer Academic Publishers, 2001. – 849 p.
8. Alkire S., Foster J. Counting and Multidimensional Poverty Measurement // *Journal of Public Economics*. – 2011. – Vol. 95, No. 7–8. – P. 476–487.
9. United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report 2023/2024: Breaking the Gridlock: Reimagining Cooperation in a Polarized World*. – New York: UNDP, 2024. – [Elektron resurs]. – URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24> (murojaat sanasi: 17.08.2026).
10. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *O'zbekiston yillik statistik to'plami*. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, 2024.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>